

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з підготовки до практичних занять,
самостійної та індивідуальної роботи з
освітнього компонента «Логопсихологія»
для здобувачів спеціальності С4 «Психологія»
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти
денної та заочної форми здобуття вищої освіти

РЕКОМЕНДОВАНО

на засіданні кафедри публічного управління та
адміністрування
Навчально-наукового юридичного інституту
(протокол № 2 від 21.10.2025р.)

ПОГОДЖЕНО

на засіданні Науково-методичної ради
Державного університету економіки і
технологій
(протокол № 3 від 21.10.2025р.)

м. Кривий Ріг – 2025 р.

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Логопсихологія» для здобувачів спеціальності С4 «Психологія» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти денної та заочної форми здобуття вищої освіти / укладач: Н. Шулюк, Кривий Ріг, ДУЕТ, 2025 р. 29 с.

Укладачі:	Юлія МАЄР	доктор філософії з психології, доцент кафедри психології
	Надія ШУЛЮК	магістр психології, асистент кафедри психології
	Марія ТЮГАНОВА	магістр психології, асистент кафедри психології

Відповідальний за випуск: Ганна ПУРІЙ, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, к.е.н., доцент

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Логопсихологія». Ці методичні рекомендації розроблено для здобувачів вищої освіти спеціальності С4 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання.

Метою рекомендацій є сприяння формуванню практичних умінь і навичок у вивченні психологічних аспектів мовленнєвого розвитку людини, закономірностей формування мовлення, причин і механізмів мовленнєвих порушень, особливостей їхнього впливу на особистість та міжособистісні взаємини.

Матеріали допоможуть студентам: оволодіти основними методами психологічної діагностики та корекції мовленнєвих порушень; розвинути здатність до самостійного аналізу психологічних чинників мовленнєвого розвитку; сформувати навички застосування здобутих знань у сфері психологічної допомоги особам з порушеннями мовлення; навчитися будувати ефективну психокорекційну взаємодію в процесі логопсихологічної практики.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Перелік завдань з підготовки до практичних занять та самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти	13
Поточне та підсумкове оцінювання	19
Перелік питань для підготовки до підсумкового оцінювання	25
Список використаних джерел	26

ВСТУП

Актуальність дисципліни «Логопсихологія». У сучасному суспільстві, яке характеризується зростанням уваги до проблем розвитку мовлення, інклюзивної освіти та соціальної адаптації людей із мовленнєвими порушеннями, особливої значущості набуває глибоке розуміння психологічних механізмів мовленнєвого розвитку та взаємозв'язку мовлення з іншими психічними процесами.

Професійна підготовка психологів вимагає здатності: аналізувати чинники, що впливають на формування мовленнєвих навичок; розпізнавати порушення мовлення у дітей та дорослих; надавати ефективну психологічну підтримку й корекційну допомогу особам із мовленнєвими порушеннями.

Дисципліна «Логопсихологія» дозволяє: перевести теоретичні знання про мовленнєвий розвиток у площину практичного застосування; сформувати навички аналізу психологічних аспектів порушень мовлення, їх причин і механізмів; навчитися розпізнавати та інтерпретувати психологічні явища, що супроводжують мовленнєві порушення (тривожність, порушення самооцінки, емоційні бар'єри у спілкуванні тощо); розвивати вміння консультування, діагностики та надання психологічної допомоги дітям і дорослим із мовленнєвими проблемами.

Опанування цього курсу є важливою складовою професійного становлення майбутнього психолога, здатного ефективно працювати у сфері мовленнєвого розвитку та логопсихологічної допомоги в освітньому, терапевтичному, соціальному чи медичному контексті.

Мета дисципліни «Логопсихологія» є ознайомлення студентів спеціальності «Психологія» з базовими теоретичними положеннями, сутністю та завданнями логопсихології, класифікацією психічних порушень, класифікацією порушень мовлення, основними діагностичними методиками та методами корекційної роботи з дітьми, які мають порушення мови. Розширити знання та вміння студентів-психологів у напрямку формування уявлень про зміст корекційної роботи з різними групами осіб з порушенням мовленнєвого розвитку, виявляє особливості пізнавальної та особистісної сфери при різних порушеннях мовлення.

Завдання дисципліни є детальне вивчення студентами досягнень у сфері логопсихології, ознайомлення з психодіагностичними методами та методами корекційної роботи з дітьми, які мають мовні порушення. Головна мета цього предмету полягає в сприянні формуванню гармонійно розвиненої особистості, наданні студентам міцних знань з логопсихології та їх практичному застосуванні, а також створенні основи для успішного опанування знань в інших галузях психології та їх подальшого використання.

Метою методичних рекомендацій є надання допомоги здобувачам вищої освіти у формуванні цілісної системи теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для дослідження психологічних закономірностей мовленнєвого розвитку, а також причин, механізмів і проявів мовленнєвих порушень.

Рекомендації спрямовані на підтримку освітнього процесу з дисципліни «Логопсихологія», розвиток навичок аналізу мовленнєвих і когнітивних процесів, вивчення психологічних аспектів формування мовлення, опанування методів психологічної діагностики, профілактики й корекції мовленнєвих порушень у дітей і дорослих.

Тема 1. Вступ. Предмет, мета, завдання, концептуальні основи та принципи Логопсихології. Логопсихологія як галузь спеціальної психології. Міждисциплінарні зв'язки спеціальної психології.

1. Предмет, завдання та методологічні засади логопсихології як наукової галузі.
2. Методи психологічної діагностики та корекції в логопсихології.
3. Історія становлення логопсихології: ключові етапи та наукові концепції.
4. Міждисциплінарні зв'язки логопсихології з іншими галузями науки.
5. Актуальні проблеми та напрями розвитку сучасної логопсихології.

Запитання для самоконтролю:

1. Які є предмет, мета та основні завдання логопсихології як наукової дисципліни?
2. Які методи психологічної діагностики застосовуються у логопсихології та в чому їх особливості?
3. Якими є основні етапи становлення логопсихології та внесок Р.Є. Левіної й М.Є. Мастюкової у розвиток цієї галузі?
4. Як логопсихологія взаємодіє з іншими науками, такими як нейропсихологія, психолінгвістика та патопсихологія?
5. Які актуальні проблеми стоять перед логопсихологією на сучасному етапі її розвитку?

Самостійна робота:

Написати реферат на одну з тем, від 10 сторінок.

Реферат (лат. refero — доношу, повідомляю, переказую) — короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлений у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури на тему).

Оформлення реферату: титул, зміст, вступ, література.

Текст реферату необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Шрифт тексту – Times New Roman, накреслення – звичайне, розмір шрифту 14 пт, колір тексту – чорний. Параметри абзацу: вирівнювання – за шириною, перший рядок – відступ 1,25 см, інтервал – до абзацу 0 пт, після абзацу 0 пт, міжрядковий інтервал – полуторний.

Теми:

1. Предмет, завдання та актуальність логопсихології в сучасній науці.
2. Історія становлення та розвитку логопсихології: ключові етапи та наукові школи.
3. Мовленнєвий розвиток дитини: психологічні чинники формування мовлення.
4. Психологічні аспекти діагностики мовленнєвих порушень у дітей.

5. Методи психокорекції мовленнєвих порушень у дошкільному та шкільному віці.
6. Взаємозв'язок логопсихології з нейропсихологією та психолінгвістикою.
7. Емоційно-поведінкові особливості дітей із порушеннями мовлення.
8. Диференційна діагностика мовленнєвих порушень у логопсихологічній практиці.
9. Сімейні чинники у формуванні мовленнєвих порушень і роль психолога у роботі з родиною.
10. Актуальні проблеми та перспективи розвитку логопсихології на сучасному етапі.

Опрацювання літератури:

основна: 1-15.

додаткова: 1-20.

Тема 2. Закономірності нормального психічного розвитку, патології та структура ушкодженого розвитку: основні концепції логопсихології. Систематизація порушень. Основні форми та види мовленнєвих порушень. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень.

1. Поняття норми та аномальності в психології розвитку.
2. Етіологія та класифікація аномального розвитку у дітей.
3. Психологічні параметри дизонтогенезу та структура дефекту.
4. Корекційно-компенсаторна робота при відхиленнях у мовленнєвому розвитку.
5. Особливості мовленнєвих порушень при різних формах психоневрологічної патології.

Самостійна робота:

Здійснити пошук наукової публікації з проблематики, що охоплюється курсом «Логопсихологія». Обрана стаття повинна відповідати наступним критеріям:

- бути опублікованою в науковому журналі (українському або міжнародному);
- мати чітко вказаного автора, назву та електронне посилання (DOI або URL);
- стосуватися однієї з базових тем курсу (історія психології, предмет і методи психології, основи психічної діяльності тощо);
- містити актуальну наукову інформацію, що може бути використана для рефлексії та аналітичного осмислення.

На основі прочитаної статті підготуйте есе, в якому:

- коротко охарактеризуйте основні положення статті;
- висловіть власне бачення проблеми, що розглядається у публікації;

- аргументовано проаналізуйте значущість отриманої інформації для розуміння предмету психології.
- Обсяг есе: 1–3 сторінки друкованого тексту (шрифт Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1,5).

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке норма і аномальність у психології розвитку та як їх розмежовують?
2. Які основні чинники визначають етіологію аномального розвитку?
3. У чому полягає структура дефекту та як класифікуються форми дизонтогенезу?
4. Які принципи та методи використовуються для корекції та компенсації відхилень розвитку?
5. Які особливості мовленнєвих порушень спостерігаються при розладах слуху, руху, розумовій відсталості та психоемоційних станах?

Опрацювання літератури:

основна 1-15.

додаткова 1-20.

Тема 3. Психологічні особливості особистості з мовленнєвими порушеннями: сприймання, увага, мислення, уява, пам'ять.

1. Пізнавальні процеси у дітей з мовленнєвими порушеннями: загальна характеристика.
2. Сприймання як психічна функція: зорові, слухові та тактильні аспекти при мовленнєвих порушеннях.
3. Особливості розвитку уваги та пам'яті у дітей з порушеннями мовлення.
4. Мислення та уява у дітей і дорослих із мовленнєвими порушеннями: функції, специфіка, компенсаторні можливості.
5. Агнозія як порушення сприймання та її вплив на мовленнєвий розвиток.

Запитання для самоконтролю:

1. Які особливості зорового, слухового та тактильного сприймання у дітей з мовленнєвими порушеннями?
2. Що таке агнозія та як вона впливає на пізнавальні процеси?
3. Які функції виконує увага та як проявляються її порушення у дітей з мовленнєвими розладами?
4. Які особливості мислення та уяви спостерігаються у дітей і дорослих із мовленнєвими порушеннями?
5. Як змінюється пам'ять у дітей і дорослих із мовленнєвими порушеннями?

Опрацювання літератури:

основна 1-15.
додаткова 1-25.

Тема 4. Особливості особистості та емоційно-вольової сфери осіб з мовленнєвими порушеннями.

1. Психологічні поняття в контексті мовленнєвих порушень: особистість, індивід, індивідуальність.
2. Етапи розвитку особистості дітей з мовленнєвими порушеннями.
3. Типологія особистостей у пацієнтів з мовленнєвими розладами.
4. Емоційно-вольова сфера та її особливості у дітей з мовленнєвими порушеннями: самооцінка, тривожність і страхи.
5. Психологічні аспекти порушень особистості при афазії: гіпотези та дослідження.

Запитання для самоконтролю:

1. Як відрізняються поняття «особистість», «індивід» та «індивідуальність» у психології мовленнєвих порушень?
2. Які основні етапи розвитку особистості у дітей з мовленнєвими порушеннями?
3. Які типи особистостей виділяють у пацієнтів з мовленнєвими порушеннями?
4. Як проявляються емоційно-вольові особливості, такі як самооцінка і тривожність, у дітей з мовленнєвими порушеннями?
5. Що передбачає гіпотеза про порушення особистості у хворих на афазію і які її основні положення?

Опрацювання літератури:

основна 1-15.
додаткова 1-20.

Тема 5. Особливості діяльності особистості з мовленнєвими порушеннями: ігрова діяльність, навчальна (учбова) діяльність, трудова діяльність.

1. Особливості ігрової діяльності дошкільників з функціональними мовленнєвими порушеннями: дислалії, ринолалії, дизартрії
2. Психологічні особливості сприйняття реального світу дітьми з афазією
3. Ігрова діяльність афазиків: роль гри у розвитку мовлення та комунікативних навичок
4. Специфіка навчання дітей з мовленнєвою патологією у школі: виклики та адаптація
5. Трудова діяльність осіб з обмеженими мовленнєвими можливостями: види, особливості та психологічна підтримка

Запитання для самоконтролю:

1. Які особливості ігрової діяльності дошкільників з дислаліями, ринолаліями та дизартрією?
2. Як діти з алалією сприймають реальний світ і які це має наслідки для їх розвитку?
3. Яку роль відіграє ігрова діяльність у розвитку мовлення та комунікативних навичок у алаликів?
4. В чому полягає специфіка навчання дітей з мовленнєвою патологією в школі?
5. Які види трудової діяльності є оптимальними для осіб з обмеженими мовленнєвими можливостями?

Опрацювання літератури:

основна: 1-15.

додаткова: 1-20.

Тема 6. Соціалізація: суть, умови, критерії соціалізації особистостей з мовленнєвими порушеннями.

1. Соціалізація особистості: стадії розвитку та роль сім'ї в цьому процесі.
2. Функції сім'ї та особливості сімейного виховання дітей з мовленнєвими порушеннями.
3. Стратегії поведінки батьків та їхній вплив на розвиток дитини з мовленнєвими дефектами.
4. Материнська депривація і типи батьківських реакцій у сім'ях дітей з мовленнєвими порушеннями.
5. Психолого-педагогічна підтримка сімей дітей з мовленнєвими порушеннями: індивідуальне консультування і тренінги для батьків.

Запитання для самоконтролю:

1. Що означає поняття «соціалізація» і які її основні стадії розвитку особистості?
2. Яку роль відіграє сім'я як інститут соціалізації у розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями?
3. Які основні стратегії поведінки батьків щодо дітей з мовленнєвими дефектами, і як вони впливають на дитину?
4. Що таке «материнська депривація» і які її можливі наслідки для дитини з мовленнєвими порушеннями?
5. Які форми роботи та етапи консультування батьків передбачаються при медико-педагогічній підтримці дітей з порушеннями мовлення?

Опрацювання літератури:

основна: 1-15.

додаткова: 1-20.

Тема 7. Комунікативна сфера дітей з мовленнєвими порушеннями.

1. Поняття мовної та комунікативної здібності: теоретичний аналіз та основні терміни.
2. Комунікація в онтогенезі: розвиток вербальної та невербальної взаємодії у дітей з мовленнєвими порушеннями.
3. Рівні сформованості комунікації за О.С. Павловою та особливості спілкування дітей із мовленнєвими патологіями.
4. Причини комунікативної некомпетентності у дітей з мовленнєвими порушеннями та методи активізації їх мовлення.
5. Мотиваційні аспекти спілкування у дітей з мовленнєвими порушеннями: мотив афілікації, мотив заперечення та їх вплив на комунікативні процеси.

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке комунікативна та мовленнєва здібність і в чому полягає їх відмінність?
2. Які особливості вербальної комунікації у дошкільників з мовленнєвими порушеннями?
3. Які рівні сформованості комунікації виділяє О.С. Павлова і як вони проявляються у дітей із мовленнєвими патологіями?
4. Які основні причини комунікативної некомпетентності у дітей з мовленнєвими порушеннями?
5. Які мотиви спілкування відіграють ключову роль у розвитку комунікативної поведінки у дітей з порушеннями мовлення?

Опрацювання літератури:

основна: 1-15.

додаткова: 1-20.

Тема 8. Диференційна діагностика у логопсихології.

1. Особливості моторної алалії та її співвідношення з розумовою відсталістю.
2. Порівняльний аналіз моторної алалії та затримки мовленнєвого розвитку у дітей.
3. Алалія, афазія та аутизм: спільні риси та відмінності в клінічній картині.
4. Клінічна характеристика сенсорної та моторної алалії: подібності та відмінності.
5. Взаємозв'язок сенсорної алалії та порушень слуху: діагностичні аспекти.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні клінічні ознаки моторної алалії та її зв'язок з розумовою відсталістю?

2. В чому полягають відмінності між моторною алалією та затримкою мовленнєвого розвитку у дітей?
3. Які спільні риси та відмінності існують між алалією, афазією та аутизмом?
4. Як відрізнити сенсорну алалію від моторної алалії на основі клінічних симптомів?
5. Який взаємозв'язок між сенсорною алалією та порушеннями слуху?

Опрацювання літератури:

основна: 1-15.

додаткова: 1-20.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Завдання 1.

Створити презентацію на одну з тем.

1. З'ясуйте предмет, мету і завдання логопсихології.
2. Обґрунтуйте взаємозв'язок логопсихології з логопедією.
3. Розкрийте сутність основних підходів до вивчення дітей з порушеннями мовлення на різних етапах розвитку логопсихології.
4. Охарактеризуйте головні досягнення клінічного і педагогічного етапів розвитку логопсихології.
5. Визначте основні методологічні засади логопсихології.
6. Чим пояснюється варіативність різних форм порушень у розвитку дитини?
7. Розкрийте сутність понять "мовленнєві порушення", "структура мовленнєвого дефекту", "мовленнєва і не мовленнєва симптоматика" тощо.
8. З'ясуйте загальні та специфічні закономірності психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.
9. Обґрунтуйте основні принципи логопсихології.
10. Охарактеризуйте міжсистемні та внутрішньо системні зв'язки логопсихології з іншими науками.

Завдання 2.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. Роль психолога в супроводі дитини з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).
2. Які психологічні особливості дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).
3. Клінічна неоднорідність мовленнєвих порушень.
4. Функціональні, органічного генезу, психологічного генезу.
5. Специфічні закономірності психічного розвитку осіб з тяжкими порушеннями мовлення.
6. Інноваційні технології в роботі з дітьми з (ТПМ).
7. Специфічні закономірності психічного розвитку дітей з (ТПМ).
8. Структура психічного дизонтогенезу при (ТПМ).
9. Роль родини в розвитку та підтримці дитини з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).
10. Методи психологічної діагностики дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
11. Психолого-педагогічна корекція та реабілітація дітей із ТПМ.
12. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
13. Індивідуальні психокорекційні програми для дітей з ТПМ.

14. Вплив мовленнєвих порушень на соціалізацію дитини.
15. Психологічні особливості взаємодії дітей з ТПМ в колективі.
16. Комплексний підхід до корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ТПМ.
17. Роль арт-терапії та музикотерапії в роботі з дітьми з ТПМ.
18. Взаємодія психолога і логопеда у супроводі дитини з тяжкими мовленнєвими порушеннями.
19. Особливості когнітивного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
20. Розвиток комунікативних навичок у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
21. Ефективні методи зниження тривожності та страхів у дітей із ТПМ.
22. Психологічна підтримка батьків дітей із тяжкими мовленнєвими порушеннями.
23. Роль середовища у розвитку мовлення та когнітивних навичок у дітей із ТПМ.

Завдання 3.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. Сутність логопсихології як окремої науки: основні визначення та концепції.
2. Логопсихологія як окрема галузь спеціальної психології: обґрунтування необхідності виділення.
3. Теоретичне і практичне значення логопсихології у спеціальній освіті.
4. Поняття розвитку: актуальний, потенційний, та нормальний розвиток. Зона найближчого розвитку та її значення (за Л.С. Виготським).
5. Первинні та вторинні симптоми у розвитку: поняття та особливості.
6. Умови забезпечення нормального психічного розвитку: соціальні та біологічні чинники.
7. Взаємозв'язок соціальних і біологічних факторів у розвитку психіки дитини.
8. Дизонтогенез: сутність, сучасні визначення і значення поняття у психології розвитку.
9. Основні закономірності порушеного розвитку у дітей.
10. Класифікації психічного дизонтогенезу: сучасний підхід і класифікаційні критерії.
11. Ендогенні та екзогенні причини порушень розвитку: поняття і вплив на психічний розвиток.
12. Необхідність знань про типи порушеного розвитку для логопедів та психологів спеціальної освіти.
13. Особливості корекційного навчання і виховання в умовах дизонтогенезу: актуальність та роль.

Завдання 4.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. 1. Особливості сприймання у дітей з мовленнєвими порушеннями: проблеми та підходи до корекції.
2. Увага у дітей з мовленнєвими порушеннями: специфіка розвитку та методи підтримки.
3. Пам'ять у дітей з мовленнєвими порушеннями: вплив мовленнєвих труднощів на запам'ятовування та відтворення інформації.
4. Мислення у дітей з мовленнєвими порушеннями: особливості розвитку логічних операцій та абстрактного мислення.
5. Розвиток уяви у дітей з мовленнєвими порушеннями: роль уяви в компенсаторних процесах та формуванні особистості.
6. Особливості формування когнітивних процесів у дітей з порушеннями мовлення: сприймання, мислення, увага та пам'ять.
7. Психологічні аспекти уваги і пам'яті у дітей з мовленнєвими порушеннями та їх вплив на навчання.
8. Взаємозв'язок мислення і мовлення: як мовленнєві порушення впливають на розвиток мислення.
9. Уява та мовленнєві порушення: особливості образного мислення та творчого потенціалу у дітей.
10. Когнітивний профіль особистості з мовленнєвими порушеннями: аналіз основних психологічних функцій.
11. Роль мовлення у формуванні уваги і пам'яті: як мовленнєві порушення змінюють розвиток цих процесів.
12. Корекційні методики для підтримки мислення, уваги та пам'яті у дітей з мовленнєвими порушеннями.
13. Вплив мовленнєвих порушень на емоційно-вольову сферу та уяву у дітей.

Завдання 5.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. 1 Особистісні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями: психологічний портрет.
2. Емоційно-вольові труднощі у дітей з мовленнєвими порушеннями: причини та наслідки.
3. Соціальна адаптація та самооцінка у дітей з порушеннями мовлення.
4. Психологічні фактори розвитку емоційно-вольової сфери у дітей з мовленнєвими порушеннями.
5. Вплив мовленнєвих порушень на формування самооцінки та впевненість у собі.
6. Поведінкові особливості дітей з мовленнєвими порушеннями: труднощі контролю емоцій та імпульсивності.
7. Формування мотиваційної сфери у дітей з порушеннями мовлення: особливості і корекційні підходи.
8. Роль емоційної підтримки у формуванні особистості дитини з мовленнєвими порушеннями.

9. Вплив мовленнєвих порушень на розвиток емоційної чутливості та емпатії.
10. Особливості міжособистісних стосунків дітей з мовленнєвими порушеннями.
11. Психологічні механізми формування стійкості до стресу у дітей з мовленнєвими порушеннями.
12. Корекція емоційно-вольових труднощів у дітей з мовленнєвими порушеннями: методи та інструменти.
13. Взаємозв'язок мовленнєвих труднощів та соціальної ізоляції у дітей.
14. Психологічні методи підтримки дітей з мовленнєвими порушеннями у розвитку емоційної стійкості.
15. Емоційні та вольові риси підлітків з мовленнєвими порушеннями: особливості та вплив на самореалізацію.

Завдання 6.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. Ігрова діяльність у дітей з мовленнєвими порушеннями: значення для розвитку комунікації та соціальних навичок.
2. Особливості організації ігрової діяльності у дітей з мовленнєвими порушеннями: корекційно-розвивальні методи.
3. Розвиток творчої гри у дітей з мовленнєвими порушеннями: роль у становленні емоційно-вольової сфери.
4. Вплив ігрової діяльності на формування мовлення у дітей з порушеннями мовлення.
5. Навчальна діяльність дітей з мовленнєвими порушеннями: адаптація і труднощі у засвоєнні знань.
6. Особливості пізнавальної активності дітей з мовленнєвими порушеннями у навчальній діяльності.
7. Психологічна підтримка навчальної діяльності дітей з порушеннями мовлення: підходи та методи.
8. Інноваційні методи корекції навчальної діяльності у дітей з мовленнєвими порушеннями.
9. Розвиток трудових навичок у підлітків з мовленнєвими порушеннями: особливості і соціальна значущість.
10. Трудова діяльність як засіб формування самостійності у осіб з порушеннями мовлення.
11. Підготовка до трудової діяльності у старших школярів з мовленнєвими порушеннями: проблеми і можливості.
12. Формування мотивації до навчальної та трудової діяльності у дітей з мовленнєвими порушеннями.
13. Особливості професійного самовизначення осіб з мовленнєвими порушеннями.
14. Роль ігрової діяльності у розвитку навичок співпраці та взаємодії у дітей з мовленнєвими порушеннями.

15. Комплексний підхід до розвитку ігрової, навчальної та трудової діяльності у дітей з мовленнєвими порушеннями.

Завдання 7.

Створіть презентацію на одну з тем.

1. Сутність соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями: поняття та особливості.
2. Умови, що сприяють успішній соціалізації осіб з порушеннями мовлення.
3. Критерії успішної соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями.
4. Соціальні бар'єри у дітей з мовленнєвими порушеннями: фактори, що заважають соціалізації.
5. Вплив сімейного середовища на процес соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями.
6. Роль колективу у соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями: школа, групи за інтересами.
7. Соціалізація через гру: як ігрова діяльність допомагає дітям з мовленнєвими порушеннями.
8. Особливості формування соціальних навичок у дітей з мовленнєвими порушеннями.
9. Методи розвитку комунікативних навичок у дітей з мовленнєвими порушеннями для успішної соціалізації.
10. Інклюзивна освіта як середовище соціалізації для дітей з мовленнєвими порушеннями.
11. Культурні та соціальні чинники у процесі соціалізації осіб з порушеннями мовлення.
12. Особливості емоційного розвитку у дітей з мовленнєвими порушеннями як частина процесу соціалізації.
13. Психологічна підтримка соціалізації підлітків з мовленнєвими порушеннями.
14. Взаємозв'язок мовленнєвих порушень і труднощів соціалізації: погляд на проблему.
15. Розвиток навичок самостійності у дітей з мовленнєвими порушеннями як основа їх соціалізації.

Завдання 8.

Творче завдання.

1. Проведіть спостереження за вербальною та невербальною комунікацією дитини з мовленнєвими порушеннями (можна на основі відеозапису або в реальному житті). Зафіксуйте особливості, труднощі та способи вираження емоцій і потреб.
2. Складіть комплекс вправ для покращення взаємодії дітей з мовленнєвими порушеннями з однолітками, включаючи рольові ігри, тренування жестів, міміки та простих діалогів.

3. Розробіть індивідуальну програму логопедичної корекції, спрямовану на покращення комунікативної сфери дитини з порушеннями мовлення, з урахуванням психологічних особливостей.

4. Підготуйте презентацію або демонстрацію альтернативних способів спілкування (пиктограми, жести, комунікативні книги) для дітей з важкими мовленнєвими порушеннями. Обґрунтуйте їх ефективність.

5. Проведіть анкетування або інтерв'ю з батьками та педагогами щодо впливу мовленнєвих порушень на емоційний стан і самооцінку дитини. Складіть висновки та запропонуйте методи психологічної підтримки.

ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

G. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Складові поточного контролю результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	Форма підсумкового контролю			
	екзамен		залік	
	за формами навчання		за формами навчання	
	денна	заочна	денна	заочна
Поточний контроль				
Знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях	-	-	40	30
Виконання модульних контрольних робіт	-	-	20	20
Виконання і захист завдань самостійної роботи	-	-	30	40
Професійні комунікації за компонентом	-	-	5	5
Наукова робота за компонентом	-	-	5	5
Підсумковий контроль				
	-	-	-	-
УСЬОГО	-	-	100	100

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого здобувача, академічної групи, курсу.

Контроль знань здійснюється у вигляді:

- 1) поточного контролю знань ;
- 2) підсумкового контролю знань .

Поточний контроль знань здобувача є невід'ємною частиною всього навчального процесу і засобом виявлення ступеню засвоєння здобувачем програмного матеріалу.

Підсумковий контроль результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти

1. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння категоріальним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв'язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

2. Загальна підсумкова оцінка вивчення освітнього компоненту з підсумковим

контролем у формі екзамену складається із суми результатів поточного та підсумкового контролю, яка фіксується в екзаменаційній відомості. Якщо за результатами екзамену здобувач вищої освіти набрав менше 30 балів, вважається, що він не склав екзамен. В цьому випадку підсумкова оцінка складається лише з результатів поточного контролю, яка і фіксується в екзаменаційній відомості.

3. Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали від 21 до 59 балів (включно), після належної підготовки мають право повторно скласти екзамен.

Перескладання екзамену з дисципліни дозволяється двічі (вдруге – комісії). У загальному підсумковому оцінюванні рівня результатів освітньої діяльності цих здобувачів вищої освіти враховується результат поточного контролю рівня знань, умінь та навичок.

Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали менше 21 бала, не допускаються до повторного складання екзамену.

Вони повинні вивчати освітній компонент за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи, після чого здобувач вищої освіти допускається до перескладання екзамену.

Зміст даного пункту розповсюджується на здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання.

4. Порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення освітнього компоненту регулюється Положенням про порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення дисципліни.

Освітній процес в Університеті відбувається за такими формами:

- 1) навчальні заняття;
- 2) самостійна робота;
- 3) практична підготовка;
- 4) контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять в Університеті є:

- 1) лекція;
- 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне, факультативне заняття;
- 3) контактне заняття;
- 4) консультація.

Лекція – це основна форма проведення навчального заняття, що є логічно довершеним, науково обґрунтованим і систематизованим викладом певного наукового чи науково-методичного питання, ілюстрованим за

необхідності засобами наочності та демонстрацією результатів досліджень.

Лекція покликана формувати у здобувачів вищої освіти основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти з відповідного освітнього компонента.

Лекція повинна охоплювати все нове, що є в законодавчих та інших нормативно-правових актах, у фаховій і навчальній літературі, висвітлювати динаміку змін та актуальні проблемні питання. У процесі викладення лекційного матеріалу можуть використовуватися результати науково-дослідної роботи лектора і викладачів кафедри, лекція повинна мати проблемний характер.

Практичне заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень освітнього компонента і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачами вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи є засвоєння в повному обсязі освітньої програми і послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

У ході самостійної роботи здобувачів вищої освіти має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, визначається навчальним планом і становить, як правило, не менше як $1/3$ і не більше як $2/3$ загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретного освітнього компонента.

Науково-дослідницька робота – це форма організації наукової та дослідницької роботи здобувачів вищої освіти, за якої вони залучаються до активної самостійної (або під керівництвом викладача) науково-дослідницької діяльності для формування наукового світогляду, розвитку науково-дослідних умінь, навичок творчого вирішення практичних завдань; це форма сприяння молодим дослідникам в опануванні методології та методів наукового пошуку.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти в Університеті відбувається за трьома основними напрямками: науково-дослідницька робота в освітньому процесі; науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час; науково-організаційні заходи – конференції, конкурси, олімпіади та ін.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у освітньому процесі є обов'язковою і визначається навчальними планами і робочими навчальними планами (спеціальні лекційні курси з основ наукових досліджень, різні види навчальних занять з елементами наукових досліджень тощо).

Виконання науково-дослідницької роботи у процесі вивчення освітніх компонентів відбувається за умов оптимального співвідношення репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимального насичення занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Індивідуальне завдання – одна з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти і має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які здобувачі вищої освіти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Види індивідуальних завдань, терміни їх видачі, виконання і захисту встановлюються кафедрою.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт з комплексної тематики кількома здобувачами вищої освіти.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Розподіл балів, які отримують здобувачі денної форми навчання:

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

В т.ч.: 20 (8*1,35) балів - знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на практичних заняттях ; 10 (8*0,65) балів - виконання завдань для

самостійної роботи відповідної теми;
10 балів (2*5) модульні
контрольні роботи
5 балів науково-дослідницька
робота
5 балів професійні комунікації за
компонентом

Усього 50 балів за поточний
контроль.

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

T1, В т.ч.: 10 балів (4*2,5)

- знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях
систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 20 балів -
виконання і захист завдань для самостійної роботи;

10 балів (2*5) модульні контрольні роботи
5 балів науково-дослідницька
робота
5 балів професійні комунікації за
компонентом

Максимальна кількість балів за поточним контролем складає 50 балів.

Критерії оцінювання відповіді на семінарських
заняттях

Оцінка «відмінно»

Відповідь здобувача базується на самостійному творчому мисленні.
Знання питання, належне висвітлення питання, вміння скласти тезисний план
відповіді і вміло користуватись понятійним апаратом. Відповідь грамотно та
логічно побудована. Здобувач без зволікань дає відповідь на основні та
додаткові питання. Програмний матеріал засвоєно повністю. Ґрунтовні знання
першоджерел, нормативно - правових актів, вміння робити узагальнення та
висновки, використовуючи додаткову літературу.

Оцінка «добре»

Відповідь здобувача базується на самостійному аналізі даного питання.
Належні знання структури тексту, висвітлення матеріалу - грамотно по суті.
Добре засвоєння програмного матеріалу, володіння навичками і засобами
виконання практичних завдань. Можливі несуттєві неточності в поясненні
деяких не основних питань. Знання першоджерел, нормативно-правових актів

та іншої літератури.

Оцінка «задовільно»

Відповідь здобувача ґрунтується на рівні репродуктивного мислення. Слабкі знання структури курсу, допускає помилкові тлумачення термінів, формулювань. Спостерігається порушення послідовності у висвітленні питання. Засвоєно лише основну частину програмного матеріалу. Не достатньо володію знаннями понятійного апарату, нормативно-правового матеріалу, навичками узагальнення та висновків.

Оцінювання семестрової роботи студента здійснюється в межах 100 балів.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Оцінка за шкалою, за якою використовується ДУЕТ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка у формі заліку (для вибіркового дисциплін)	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	зараховано	A
80-89	Добре	зараховано	B
70-79			C
66-69	Задовільно	зараховано	D
60-65			E
21-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано — з можливістю повторного складання заліку	FX
0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано — з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

1. Логопсихологія — це
2. Як називається принцип, з позицій якого всі психічні явища розглядаються як причинно зумовлені, такі, що виникли внаслідок зовнішнього впливу, який і позначається на психіці?
3. Стійка сукупність мовленнєвих і не мовленнєвих симптомів, характерних для конкретного порушення мовлення - це?
4. Як називається розділ медичної психології, що вивчає відхилення в розвитку і перебігу психічних процесів та станів у людини в порівнянні з нормою?
5. Як називається порушення нормального темпу психічного розвитку, коли окремі психічні функції (пам'ять, увага, мислення, емоційно-вольова сфера) відстають у своєму розвитку від прийнятих психологічних норм для даного віку.
6. Роль психолога в супроводі дитини з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).
7. Які психологічні особливості дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).
8. Як називається відсутність або недорозвиток мовлення, спричинений органічним ураженням мовленнєвих зон кори головного мозку.
9. Порушення психіки в цілому або її окремих складових, а також порушення співвідношення темпів і термінів розвитку окремих сфер і різних компонентів всередині окремих сфер.
10. Що НЕ належить до визначення Л. Пожар, нормальна дитина.
11. Як називається порушення тембру голосу та звуковимови, зумовлене анатомо-фізіологічними дефектами мовного апарату?
12. Як називається патологічно уповільнений темп мовлення?
13. Як називається порушення не лише фонетичного, а й вимовного аспектів мовлення, тобто це порушення звуковимови за умови нормального слуху та збереженої інервації мовленнєвого апарату?
14. Конкретна, визначена в часі межа психічного розвитку індивіда і ступінь його розвитку як особистості, що характеризується сукупністю фізіологічних і психологічних змін, непов'язаних з індивідуальними відмінностями.

15. Як називається поняття, введене психологом О. Леонтьєвим, що позначає діяльність, з якою пов'язане виникнення важливих психічних новоутворень і яке визначає найбільші успіхи в розвитку пізнавальних процесів дитини?
16. Нормативна наповнюваність логопедичної групи в ДНЗ?
17. Яка кількість дітей із заїканням допустима в групах дитячих садків та шкіл для дітей із порушеннями мовлення?
18. Мовлення – це...
19. Як називаються центри, які знаходяться в корі лівої півкулі головного мозку та відповідають за утворення мови?
20. Завдяки якому психічному процесу відбувається відображення в мозку людини предметів та явищ у цілому, у сукупності всіх їх якостей та властивостей при безпосередній дії на органи чуття?
21. Який принцип логопсихології передбачає вивчення психіки в множині зовнішніх і внутрішніх стосунків?
22. Розлад діяльності якої півкулі мозку призводить до порушень мовлення?
23. Ще Е. Сеген вказував, що всіх недоліків дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю найголовніший.
24. В. Селіверстов (1989) виділяє три ступені фіксованості дітей на власному дефекті. Який зайвий?
25. Гра у дітей з здійснюється лише у процесі безпосереднього впливу слова дорослого й обов'язкового керівництва нею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Бочелюк В. Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011, 264 с.
2. Вікова і педагогічна психологія: Навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та інші. – К.: Каравела, 2006. – 344 с.
3. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах. Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004. - 304 с.
4. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія. Навчальний посібник / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак. – К.: «Знання», 2012. – 293 с.
5. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
6. Логопедія: підручник / За редакцією М.К. Шеремет. – Вид. 3-тє, переробл. та доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.
7. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки / В.С. Лозниця. – Київ: КНЕУ, 2001. – 288 с.
8. Мартиненко І.В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. – К.: ДІА.-2014.-100с.
9. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004.- 250 с.
10. Психологія: Підручник /Під ред.. Ю.Л. Трофімова, 3-тє видання, стереотипне. – К.: Либідь, 2001.
11. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основи дефектології: Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
12. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Ч. 1. Загальні основи колекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки): підручник. – К.: Вид-во НПУ імені Драгоманова, 2007.- 238 с.
13. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008.- 359 с.
14. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 336 с.
15. Цигульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія: як допомогти собі та іншим. Курс лекцій. Навчальний посібник. – К.: «Наукова думка», 2000. – 191 с.

Додаткова:

1. Заболотна Н., Зінченко А., Комарова Н., Романова Н. Організація діяльності громадських організацій, які надають допомогу хворим дітям: Методичний посібник. – К., 2007.- 92 с.
2. Карпіловська С.Я. На полі боротьби волі з долею. Запрошення до діалогу // Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / За ред. Т.М. Титаренко. – К.: Міленіум, 2005. – С. 263-275.

3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості.- К., 1999.- 412 с.
4. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник /Ред. кол. Н. Софій, І. Єрмаков та ін. - К.: Контекст, 2000. - 336 с.
5. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
6. Липа В.В., Липа В.О. Формування життєвих компетенцій дітей з особливими освітніми проблемами // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (Спецвипуск) / За заг. ред. В.І. Сипченка. – Слов'янськ, 2006. – С. 139-145.
7. Любота В.В., Солопай С.В., Біланик Н.В., Пшенічна В.С. Інтегрований театр для молоді з розумовою відсталістю/ Під ред. Стецькова О.В. – К.: ІКЦ «Леста», 2002.- 48 с.
8. Місяк С.А. Організація освіти осіб з фізичними вадами в Україні // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей.- К.: Університет «Україна», 2005. – С. 284-285.
9. Нижник Л., Сагірова О. Допомога дітям з особливими потребами. - К.: Ред. Загальнопед. газ., 2004. - 120 с.
10. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації / Пер. з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
11. Поляк О.В. Проблеми соціальної реабілітації осіб з обмеженою дієздатністю – «духовна реабілітація» // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Збірник наукових праць. - К.: Університет «Україна», 2004.- С. 466-473.
12. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник / Укладачі: А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. – Львів: Колесо, 2008. – 144 с.
13. Самошкіна Л.М. Основи психологічного консультування: навчальний посібник /за ред. Чл.-кор. АПН України, професора Е.Л. Носенко.- Д.: Вид-во ДНУ, 2011. – 332 с.
14. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2015. – 308 с.
15. Турубарова А.В. Особливості професійного спілкування психолога з підлітками-інвалідами // Професіоналізм особистості: теоретико-методологічний аспект: Монографія / В.Й. Бочелюк, С.А. Білоусов, Г.О. Горбань та ін.; Під ред. В.Й. Бочелюка. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2007.- С. 219-232.
16. Тюптя О. Комунікативна компетентність особистості // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково-методичний збірник. – К., 2000. – 334 с. – С. 200-207.
17. Федосеева, Е.Г. Формирование коммуникативных умений у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Е.Г. Федосеева; МПГУ. – М., 1995. – 20 с.
18. Фурман А.В. Психодіагностика інтелекту в системі диференційного навчання. – К., 1993.

19. Шевцов А.Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я: Монографія. – К.: НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. - 240 с.

20. Шевцов А.Г. Методологічні принципи соціальної реабілітації осіб з обмеженими функціями здоров'я // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. Випуск VI. - Кам'янець-Подільський, 2006.- 352 с. - С. 337-342.